

TA'LIM JARAYONIDA TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING IJOBIY VA SALBIY TOMONLARI

Sultonmurodova Farangiz Akramovna

Samarqand Davlat Pedagogika Instituti Rus tili va adabiyoti kafedrası assistenti

Xushbaqova Hilola

Ruzimurodova Nozanin

Ijtimoiy fanlar fakulteti: Milliy g'oya

ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi yo'nalishi talabalari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17614906>

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tizimida texnologiyalardan foydalanishning ijobiy va salbiy jihatlari tahlil qilingan. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'quv jarayoniga ta'siri, ularning samaradorlikka qo'shgan hissasi hamda yuzaga kelayotgan muammolar ilmiy nuqtayi nazardan yoritilgan. Maqolada texnologiyalarni oqilona qo'llash zaruriyati, pedagogik yondashuvlarning modernizatsiyasi va inson omilining o'rni alohida e'tiborda olingan.

Kalit so'zlar: ta'lim jarayoni, axborot texnologiyalari, masofaviy ta'lim, raqamlashtirish, o'qitish samaradorligi, kiberxavfsizlik.

Kirish

XXI asrda ta'lim tizimining rivojlanishi texnologik taraqqiyot bilan chambarchas bog'liq. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) o'quv jarayonini yangi bosqichga olib chiqdi. Bugungi kunda raqamli platformalar, sun'iy intellekt tizimlari, interaktiv darslar va masofaviy ta'lim vositalari o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada qulay va samarali qilmoqda. Shu bilan birga, texnologiyalarning tez sur'atlar bilan rivojlanishi ta'lim sifatiga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur maqolada shu ikki tomonlama ta'sir ilmiy jihatdan tahlil qilinadi.

Asosiy qism

1. Ta'limda texnologiyalarning ijobiy jihatlari

Birinchidan, texnologiyalar o'quv jarayonining interaktivligini oshiradi. Zamonaviy ta'lim jarayonida vizual vositalar, simulyatorlar, virtual laboratoriyalar va elektron resurslardan foydalanish o'quvchilarning mavzuni chuqurroq anglashiga yordam beradi. Shu orqali o'qitishning samaradorligi ortadi va o'quvchilarda mustaqil fikrlash hamda muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalari shakllanadi.

Ikkinchidan, axborotga keng kirish imkoniyati ta'limning sifatini oshiradi. Internet tarmog'idagi ochiq ma'lumotlar, raqamli kutubxonalar va ilmiy bazalardan foydalanish o'quvchilarni mustaqil izlanishga undaydi. Bu jarayon o'quvchilarning o'z ustida ishlash, tahlil qilish va o'z fikrini asoslash malakasini rivojlantiradi.

Uchinchidan, masofaviy ta'lim tizimlari geografik va ijtimoiy to'siqlarni kamaytiradi. Onlayn darslar orqali chekka hududlardagi o'quvchilar ham sifatli ta'lim olish imkoniga ega bo'ladi. Bu, o'z navbatida, ta'limdagi tenglikni ta'minlashga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, raqamli texnologiyalar yordamida o'quv jarayonida individual yondashuvni amalga oshirish osonlashadi. Sun'iy intellektga asoslangan platformalar har bir o'quvchining bilim darajasiga mos topshiriq va tavsiyalarni ishlab chiqadi.

Beshinchidan, texnologiyalar o'quvchilarning motivatsiyasi va ijodkorligini oshiradi. Vizual va interaktiv materiallar orqali o'qish jarayoni qiziqarli kechadi, natijada bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyoj kuchayadi.

Oltinchidan, keng imkoniyatlar: Texnologiyalar ta'limni yanada qiziqarli va interaktiv qilishga yordam beradi. Online kurslar, video darslar va boshqa multimedia materiallari orqali o'quvchilar yangi ma'lumotlarni osonroq o'zlashtirishi mumkin.

Yettinchidan, individual yondashuv: Har bir o'quvchining o'ziga xos o'qish uslubi bor. Texnologiyalar yordamida individual ta'lim dasturlari yaratish, o'quvchilarning ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim berish imkoniyatini beradi.

Sakkizinchidan, resurslarga kirish: Internet orqali millionlab resurslarga, kitoblar, maqolalar va ilmiy tadqiqotlarga kirish imkoniyati mavjud. Bu o'qituvchilar va o'quvchilar uchun juda foydali.

To'qqizinchidan, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida aloqa: Onlayn platformalar orqali o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida tezkor aloqa o'rnatish mumkin, bu esa savollarni tezda hal qilishga yordam beradi.

O'ninchidan innovatsion metodlar: Ta'lim jarayonida yangi texnologiyalar, masalan, virtual haqiqat (VR) yoki kengaytirilgan haqiqat (AR) kabi innovatsion metodlarni qo'llash orqali o'quvchilarning tajribasini boyitish mumkin.

2. Texnologiyalarning salbiy jihatlari va muammolari

Texnologiyalardan haddan tashqari foydalanish bir qator salbiy oqibatlarni ham keltirib chiqarmoqda. Avvalo, texnologik qaramlik muammosi kuzatilmoqda. O'quvchilar va talabalar ko'p vaqtlarini ekran qarshisida o'tkazishlari sababli ularning jismoniy faolligi kamayadi, sog'lig'iga, ayniqsa ko'rish va ruhiy holatiga salbiy ta'sir yetadi.

Bundan tashqari, axborot ortig'icha yuklanishi muammosi mavjud. Internetda juda ko'p ma'lumotlar mavjudligi o'quvchilarning e'tiborini asosiy mavzudan chalg'itadi, diqqatni jamlash va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini zaiflashtiradi.

Texnologiyalarni qo'llashda texnik infratuzilma va internet sifati ham muhim rol o'ynaydi. Ba'zi o'quv muassasalarida zamonaviy texnika, barqaror internet yoki raqamli resurslar yetarli emasligi sababli o'quv jarayonida uzilishlar yuz beradi.

Shuningdek, axborot xavfsizligi masalasi ham dolzarbdir. O'quvchilar kiberxavfsizlik qoidalariga rioya qilmasalar, shaxsiy ma'lumotlar yoki o'quv resurslari xavf ostida qolishi mumkin.

Bundan tashqari, o'qituvchilarning texnologiyalarga moslashish darajasi ham har xil. Pedagogik malaka va raqamli kompetensiya yetarli bo'lmaganda, texnologiyalardan to'liq foyda olish mushkul bo'ladi. Shu sababli, pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish bugungi kunda dolzarb masalalardan biridir.

Texnologik muammolar: Internet aloqasi, dasturiy ta'minotdagi xatolar yoki qurilmalarning ishlamasligi kabi texnik muammolar ta'lim jarayonini buzishi mumkin.

O'zlashtirishda qiyinchiliklar: Ba'zi o'quvchilar texnologiyalarni ishlatishda qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin, bu esa ularning ta'lim olish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Diqqatni jamlashda qiyinchiliklar: Texnologiyalar ko'plab chalg'ituvchi omillarni keltirib chiqarishi mumkin, bu esa o'quvchilarning diqqatini jamlashiga to'sqinlik qiladi.

Ijtimoiy aloqalar kamayishi: Onlayn ta'lim formatida o'qiyotgan o'quvchilar orasida ijtimoiy aloqalar kamayishi mumkin, bu esa ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ma'lumotning ishonchliligi: Internetda mavjud bo'lgan ma'lumotlarning ishonchliligini aniqlash qiyin bo'lishi mumkin, bu esa noto'g'ri ma'lumotlardan foydalanishga olib kelishi mumkin.

Xulosa

Yuqoridagilardan kelib chiqib aytish mumkinki, texnologiyalar ta'lim jarayonining samaradorligini oshiruvchi muhim vosita sifatida e'tirof etiladi. Shu bilan birga, ularni oqilona, pedagogik yondashuv asosida qo'llash zarur. Texnologiyalar o'qituvchining o'rnini bosa olmaydi, ammo uning faoliyatini takomillashtirish va o'quvchilar bilan muloqotni yengillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Demak, ta'lim tizimida texnologiyalardan foydalanish masalasi faqat texnik jihatdan emas, balki axloqiy, ijtimoiy va pedagogik nuqtayi nazardan ham chuqur o'rganilishi lozim. Faqat shundagina raqamli ta'lim tizimi insonparvarlik tamoyillari bilan uyg'unlashgan, barqaror va samarali tizim sifatida shakllanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Karimov, I. A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Xoshimov, A., & Qodirov, R. *Axborot texnologiyalari ta'lim jarayonida*. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
3. UNESCO. *ICT in Education: Policy, Infrastructure and OERs*. – Paris, 2022.
4. Rasulov, S. *Raqamli pedagogika asoslari*. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2023.
5. Murodova, D. "Masofaviy ta'limda AKTning o'рни va ahamiyati." *Ta'lim va innovatsiya jurnali*, №4, 2022, 45–52-betlar.